

NOVÉ TRENDY PŘI ALTERNATIVNÍ A AUGMENTATIVNÍ KOMUNIKACI

Jiří MENŠÍK

PETIT, Řepčinská 82, 779 00 Olomouc, www.petit-os.cz, petit@petit-os.cz

Anotace: Lidé s těžkými poruchami komunikace mohou využívat ICT pro kompenzaci svého handicapu. V současnosti nejmodernější ICT prostředek - tablet – lze použít jako elektronickou komunikační tabulku, pomocí níž se mohou lidé nekomunikující běžnými způsoby domluvit se svým okolím. Pro potřeby alternativní a augmentativní komunikace je však potřeba speciálních aplikací, které zatím nejsou dostupné v češtině. Software Altikův komunikátor je první českou AAK aplikací pro tablety.

Úvod

Metody alternativní a augmentativní komunikace (AAK) pomáhají mnoha lidem, kteří nemohou komunikovat standardními způsoby (tj. řečí, psaním, znakováním), kompenzovat jejich postižení. Díky AAK mohou lidé s postižením komunikovat s okolím, mohou vyjadřovat své myšlenky, názory, přání i pocity. Používání AAK jim pomáhá začlenit se do společnosti. Vždyť co bychom byli bez komunikace? Pokud bychom nevyhynuli, pak bychom velmi pravděpodobně běhali jako lidoopi někde v africké buši....

Světově proslulý astrofyzik Stephen Hawking, který je díky Lou Gehrigově chorobě dlouhodobě paralyzován, používá již řadu let počítač, pomocí něhož je schopen nejen zapisovat své pozoruhodné myšlenky, ale prostřednictvím hlasového výstupu i přednášet. V současné době může ovládat počítač pouze jediným spínačem připevněným na obroučce svých brýlí. Tento spínač ovládá stahem lících svalů. Počítač mu tak nahrazuje ruce i ústa. Tento příklad ukazuje, jak moderní technologie dokáží pomoci lidem při odstraňování komunikačních bariér. (<http://www.youtube.com/watch?v=xjBIsp8mS-c>)

Tablet – inteligentní komunikační tabulka

Při aplikaci statických systémů AAK byli lidé používající alternativní komunikaci dosud odkázáni na ručně vyráběné, v lepším případě na počítači vysázené a poté vytisknuté obrázkové tabulky. Často se také využívají i různé jednoúčelové technické pomůcky s hlasovým výstupem, jako například komunikátory řady GoTalk. Pro tyto komunikátory se nejdříve musí vytvořit tištěné obrázkové tabulky a následně asistent pro každý obrázek namluví odpovídající vzkaz. Při používání komunikátoru pak nemluví osoba stiskne příslušný obrázek a tím spustí přehrání vzkazu.

Obr.1: Komunikační tabulka ve formě kroužkového sešitu

S rychlým vývojem informačních a komunikačních technologií - především díky společnosti Apple - se objevila celá řada přenosných přístrojů využívajících dotykových technologií. Jedná se především o tablety, postavené na systémech iOS, Android i Windows. Tablety lze velmi dobře využít také jako elektronické

komunikátory pro potřeby alternativní a augmentativní komunikace, za předpokladu, že pro tento účel existují vhodné aplikace.

Obr.2: GoTalk 9+ - komunikační pomůcka s hlasovým výstupem pro 5 tabulek s devíti obrázky

Tablet není jednoúčelové zařízení - lze jej využívat podobně jako standardní počítač.

Výhody tabletů při používání lidmi se specifickými vzdělávacími potřebami (kam patří i lidé s poruchami komunikace) jsou zjevné:

- Tablety lze intuitivně ovládat dotykem prstu.
- Přenosnost těchto zařízení, rychlé zapnutí a dlouhá výdrž baterie umožňuje pohotový přístup k potřebným informacím.
- Prostřednictvím připojení Wi-Fi se lze kdykoli připojit k internetu či k tiskárně.
- Většina tabletů podporuje Bluetooth, některé tablety i USB rozhraní, čímž rozšiřují možnosti pro připojení periférií – například pro ovládání pomocí externích spínačů.
- Každý přístroj lze přizpůsobit individuálním potřebám uživatele

Aplikace AAK pro iPad

Ze všech dostupných tabletů je v současné době pro účely AAK nejvíce využíván iPad, u něhož je velikou výhodou využití služeb iTunes a obchodu AppStore, kde lze nalézt velké množství aplikací právě i pro alternativní a augmentativní způsoby komunikace. Bohužel všechny aplikace pro AAK, které lze v AppStore zakoupit, jsou v cizojazyčných mutacích, především v angličtině. U některých aplikací lze symboly, obrázky či fotografie přepsat českými názvy a doplnit vlastními zvuky. V následujícím krátkém přehledu stručně představuji několik vhodných aplikací pro iPad. Informace v tomto přehledu byly získány z pozoruhodného webu <http://www.i-Sen.cz>, který se věnuje problematice využití tabletů iPad pro potřeby lidí se specifickými vzdělávacími potřebami.

Scene&Heard

- Lze nahrát vlastní fotky, obrázky, videa a doplnit je svými zvuky.
- Vaše obrázky lze doplnit symboly Widgit (cca 10.000) a využít je tak pro podporu komunikace.
- Vyhledávání symbolů je v angličtině, ale k nim lze přidat český text.
- Z fotografií či videí je možné vytvořit časovou posloupnost.
- Mřížkou lze na fotografiích, obrázcích označit jednotlivé osoby (skupinové foto), předměty atd..

Picture AAC

- Aplikace pro alternativní komunikaci s větným řádkem.
- Možnost úpravy pro český jazyk (přepsat a přemluvit uložená slova).
- Slouží pro vyjádření základních potřeb, pocitů, možnost o něco požádat, klást otázky atp..
- Umožňuje sestavení jednoduchých vět.
- Nahráný zvukový záznam podporuje správnou výslovnost slova a podněcuje k dialogu.
- K obrázkům dodaných s aplikací (200) lze přidávat další vlastní obrázky a fotografie.
- Aplikace bude vhodná pro děti, které jsou schopné tvořit dvou (a víceslovné) věty.

Picaa

- Může sloužit jako komunikátor.
- Obrázky se vkládají vlastní, lze je doplnit zvukem.
- Pomocí programu můžeme vytvořit jednoduché hry: pexeso, úkoly na třídění a přiřazování.
- Aplikace je zdarma.

Picture Card Communication

- Jednoduchost a přizpůsobení podle aktuálních možností komunikace je vhodné pro děti s autismem i děti s těžším mentálním postižením.
- Možnost vkládání vlastních obrázků z fotoaparátu nebo internetu.
- Možnost vlastní hlasové nahrávky.
- Komunikační řádek.
- Ovládání přesunem (dotykem a tažením).
- Nízká cena.

Altíkův komunikátor

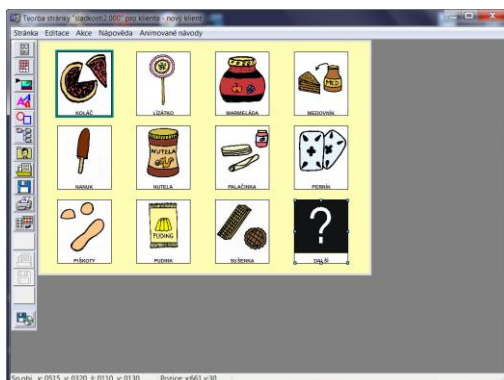
Pro potřeby osob používající metody AAK nabízí Petit Hw-Sw novou aplikaci – elektronickou komunikační tabulku pod názvem Altíkův komunikátor. Tento produkt vychází z rozšířeného programu Altík, který dosud sloužil pouze pro vytváření standardních tištěných obrázkových komunikačních tabulek.

Obr.3: Obrazovka elektronické komunikační tabulky Altíkův komunikátor

Základní vlastnosti elektronické komunikační tabulky Altíkův komunikátor:

- Elektronické tabulky navrhujete ve známém prostředí programu Altík.
- Pro Altíkův komunikátor můžete využít tabulky, již dříve vytvořené v programu Altík.
- Nemusíte tisknout, laminovat, vázat komunikační tabulky – stačí je vysázet, vzájemně propojit a zobrazit na počítači, nebo na tabletu.
- Elektronické tabulky lze vytvořit na stolním počítači a poté přes FLASH paměť nebo SD kartu přenést na tablet nebo jiný počítač.
- Umožňuje propojit nekonečné množství tabulek různých formátů a pracovat s jejich vzájemným propojením ve stromové struktuře.
- Používá hlasové syntézy (TTS systém), ale lze si nahrát i vlastní zvuky.
- Nabízí neomezený formát, počet obrázků i strukturu tabulky.
- K dispozici je jednoduchá navigace přes tři tlačítka: Vpřed, Zpět a Domů - ale můžete si vytvořit i vlastní navigaci.
- Pod jakýkoliv objekt na tabulce lze definovat volání webu, externích programů či dalších obrázků.
- Na tabulce lze definovat různé aktivní plochy (rozčlenění fotografie nebo obrázku na detaily).
- Umožňuje alternativní ovládání jediným spínačem - za předpokladu existence USB portu.
- Program obsahuje téměř 4.000 obrázků v různých grafických podobách s možností přidávat nové obrázky a fotografie.

Obr.4: Prostředí pro tvorbu elektronických tabulek – program Altík v. 2.0

Nyní je k dispozici česká verze Altíkova komunikátoru pro tablety využívající systém Windows. Před dokončením jsou verze pro iOS a Android a pracujeme rovněž na slovenské mutaci programu.